

MARIJINA SVETIŠTA U RIJEČKO-SENJSKOJ NADBISKUPIJI NAKON SABORA

DR. MILE BOGOVIĆ

I.

U riječko-senjskoj nadbiskupiji postoje sljedeća svetišta koja su biskupijske ili još više razine: Trsat, Oštarije, Krasno, Mrkopalj i Sveta Gora.¹ Jedino je Trsat hodočasničko središte kroz cijelu godinu. Ostalima se hodočasti samo u pojedine dane u godini, uglavnom na veće Marijine blagdane.

U Oštarije na sve Marijine blagdane: na Svijećnicu (prva Svetica), Blagovijest (druga Svetica), Veliku i Malu Gospu, Bezgrešno začće BDM.² Za Veliku Gospu u Oštarije dolaze iz riječko-senjske i dijelom zagrebačke nadbiskupije, a za ostale Marijine blagdane samo iz okolnih župa.

U Krasno za Veliku i Malu Gospu te za tzv. kvaternice (*kvaterne nedjelje*).³ U Krasno hodočaste Ličani i Primorci, i to uglavnom za Veliku Gospu, dok u ostale hodočasničke termine dolaze iz župe Krasno i bliže okolice. Na Svetu Goru i u Mrkopalj hodočaste Gorani, Primorci i ponešto Slovenci.

U Mrkopalj se hodočasti samo u nedjelju poslije blagdana Gospe Žalosne. Hodočaste vjernici iz Gorskog kotara, također i oni koji su se odselili iz tog kraja, zatim vjernici iz Grobinštine i cijeloga bakarskog dekanata.

Na Svetoj Gori hodočasnička godina počinje prve nedjelje u svibnju. Dolaze domaći vjernici. U nedjelju poslije Gospe Karmelske priključuje im se oni iz Tršća

¹ Zahvaljujem čuvarima svetišta koji su mi vrlo rado izišli ususret i dali potrebne podatke za ovaj članak. To vrijedi pogotovo za ona svetišta o kojima je siromašna literatura. Događaji u svezi s trsatskim svetištem mogu se pratiti vjerno iz onoga što je objavljeno. Osim periodičnog lista »Marijin Trsat« zadnjih je godina o tom svetištu objavljeno pet knjiga.

² Mile BOGOVIĆ, »Gospin otok« u Oštarijama kraj Ogulina, Zvona 1976/10, 6.

³ Mile BOGOVIĆ, *Krasnarska župa i svetište Gospe od Krasna*, Senjski zbornik, 18/1991, str. 197–203; ISTI, *Župa Krasno i Svetište Gospe Krasnarske*, Zvona 1991/6, 5; ISTI, *350 godina Svetišta Gospe od Krasna*, Glas Koncila 1991.

i Plešca. Na Veliku Gospu uz njih običavaju hodočastiti Gorani koji rade u Francuskoj a nalaze se na odmoru u domovini. Glavno je hodočašće druge nedjelje u rujnu, a raspoređeno je u tri dana. U petak uoči glavne proslave dolaze vjernici župe Grobnik a u subotu župe na potezu Cernik – Zlobin te hodočasnici iz Krka i Lošinja. Nedjelja je ponajprije za vjernike bivšega čabarskog dekanata te iz Osilnice (ljubljska nadbiskupija). Prva nedjelja u studenome zove se zahvalna nedjelja, kada se završava s hodočašćem. Ako je loše vrijeme, ta proslava znade izostati.

Prema predaji, na Trsat je 1291. donešena kućica nazaretske obitelji i ondje ostala tri godine, a zatim je prenešena u Loreto. Godine 1991. proslavljena je 700. obljetnica nastanka svetišta.⁴ Masovna hodočašća počinju u drugoj polovini 15. stoljeća i od tada nije bilo prekida. Na Trsat hodočaste vjernici također izvan hrvatskih granica. Postoji raspored prema kojem pojedine župe hodočaste.⁵ Raspored je napravljen uglavnom za župe iz zagrebačke nadbiskupije, dok župe iz riječke metropolije dolaze na sve veće Marijine blagdane. Na Trsat dolaze također iz Slovenije i bližih predjela Italije.

II.

Neke izmjene u sadržaju i načinu odvijanja hodočašća nisu došle izravno snagom dekreta Drugoga vatikanskog sabora. Sabor je utjecao utoliko što je općenito unio korjenite promjene u način odvijanja bogoštovlja i u uređenje liturgijskog prostora. Nastale promjene izazvali su drugi čimbenici.

Glavna je promjena u načinu hodočašćenja. Prije se pješačilo, a danas ljudi dolaze prometnim sredstvima, tako da je od pješačenja ostalo veoma malo, a prije Sabora to je bio glavni način posjećivanja svetišta. Za Sv. Roka na Trsat još dolaze pješke vjernici iz mjesta Praputnjak, Krasica, Kukuljanovo. To je ostatak stogodišnjeg zavjeta. U ostala svetišta znaju doći pješke tek pojedinci ili manje skupine, što se danas smatra više izuzetkom nego redovnom praksom.

Zbog izostanka pješačenja oslabila su bdjenja uoči blagdana. Ljudi su naime prije dolazili uoči blagdana pa su uz crkvu ili u crkvi noćivali, ispovijedali se, molili, obilazili svetište, pjevali marijanske pjesme i sl. Sada se sve događa na sam blagdan jer dolaze prometnim sredstvima i isti se dan vraćaju natrag. Bdjenje ipak nije nigdje sasvim nestalo. Još ima takvih koji dođu i ostanu po cijelu noć uz crkvu ili u crkvi. Ali većina onih koji dođu u predvečerje vraća se kuća-

⁴ Za tu prigodu održan je i znanstveni simpozij. Radovi tog simpozija objavljeni su u riječkom časopisu »Dometi« 1991. u trobroju 1, 2, 3 pod naslovom: *Prošlost i sadašnjost Trsat-skog svetišta*. Najnoviju knjigu u kojoj je sustavno izložena povijest svetišta napisao je Paškval CVEKAN: *Trsatско svetište Majke milosti i franjevci njeni čuvati*, Trsat, 1985, str. 189–191. Vrijedan doprinos dadeše svojim knjigama i sljedeći autori: Emanuel HOŠKO, *Na vrhu trsat-skih stuba*, Rijeka, 1991; Ante SIRONIĆ, *U sjeni trsat-skog zvonika*, Rijeka, 1992; Bonaventura DUDA, *Nazaretska poruka Marijina Trsata*, Zagreb, 1991.

⁵ Paškval CVEKAN, *nav. dj.*, str. 189–191.

ma. Neki od njih vratit će se sutradan, a drugi će obaviti zavjet u samo predvečerje i više se neće vratiti.

Neka od spomenutih svetišta ujedno su i župne crkve. To se odnosi na Oštarije i Mrkopalj.

U Oštarijama je jedanput pokušano organizirano bdjenje do pola noći, ali praksa nije nastavljena.

U Mrkopolju je poslije Sabora uvedena trodnevica prije proslave samog blagdana. Ona se planira tako da bude godišnja duhovna obnova župe. Pozove se poseban propovjednik a unutar dekanata svećenici se rasporede tako da ih bude svaki dan dovoljno za ispovijed. I na ta slavlja dođe poneki izvana, ali uglavnom je to pripremljeno za župljane.

U Krasnu je dosta učinjeno na osmišljenju bdjenja. Prije nekoliko godina formirana je jedna ekipa koja je to najprije propagirala a poslije pripremila i vodila. Može se reći da su se pokazali dobri rezultati. Ipak to nije postala stalna praksa, jer nema biskupijskog tijela koje bi planiralo i organiziralo hodočašća u glavnim svetištima, nego je to prepušteno umijeću župnika na čijem se području nalazi svetište ili nekom entuzijastu sa strane. Dakako da to ne vrijedi za Trsat, koji je u rukama redovnika franjevac. Ostala su svetišta pod upravom biskupijskih svećenika.

Trsat nije župno središte, ali se zbog velikog priljeva hodočasnika uoči blagdana, i jer se u gradskoj sredini, uvijek organiziraju trodnevne ili višednevne pripreme za svaki veći Marijin blagdan. Za sam blagdan glavne mise redovito predvode biskupi. Svetište drže franjevci i savjesno se brinu da u crkvi uvijek ima netko za ispovijedanje, pa je tako to svetište ujedno i kao neka ispovjedaonica za Rijeku i okolice. Čime je potvrdilo staru praksu da se u svetište dolazi na (o)proštenje.

U Krasnu i Svetoj Gori ispovijeda se i dan uoči blagdana, ali je težište na samom blagdanu.

Što se tiče množine ispovijedi, osjeća se mali pad u odnosu na pretkoncilsku praksu, ali ne u onoj mjeri u kojoj se taj pad osjeća u općoj kršćanskoj praksi. Glavnina hodočasnika i dalje misli da su sastavni dio hodočašća ispovijed i pričešt. Tako i onaj koji je u svojoj župi već ispustio božićnu i uskrсну ispovijed, još ne propušta to učiniti za vrijeme hodočašća.

U Oštarijama je već 18 godina u nedjelju nakon Velike Gospe Dan bolesnika. Dovoze onamo razne bolesnike, koji se redovito ispovijedaju i primaju bolesničko pomazanje. Pruži im se još koji drugi znak pažnje. Time je zahvaćena šira okolica, zapravo cijeli ogulinski dekanat. Inicijativa se pokazala veoma korisnom i nametnula se kao sastavni i redovni dio hodočašćenja Majci Božjoj u Oštarije.

Naša marijanska svetišta bila su središta biskupijskih i metropolitanskih proslava.

Na Trsatu je 1970. proslavljena uspostava riječke metropolije, 1972. bilo je ondje pokrajinsko slavlje Marijanskoga svjetskog kongresa, 1976. zajednička

proslava Marijanske godine Crkve u Hrvata. Godine 1981. održan je metropolitanski euharistijski kongres a 1988. opet metropolitanska proslava općecrkvene Marijanske godine.⁶

U Oštarijama se u više navrata održao godišnji Svećenički dan riječko-senjske nadbiskupije. Godine 1986. održana je ondje središnja proslava 800. obljetnice osnutka krbavske biskupije. U okviru te proslave održan je susret mladih i još neke druge proslave i okupljanja.⁷

U vrijeme komunističkog režima svetišta su bila mjesta gdje su svoju kršćansku dužnost obavljali oni koji u svojim mjestima nisu smjeli ići na misu i primati sakramente. Sada je, dakako, sasvim drukčije. Ove godine na Veliku Gospu u Krasnu su u bogoštovlju sudjelovali brojni visoki časnici Hrvatske vojske. Vojska je naime najviše pridonijela da se asfaltira cesta do svetišta. Cesta prolazi uz sama vrata svetišta, što nipošto neće pridonijeti potrebnom miru uz Krasnarsku Gospu, ali će mnogima olakšati da stignu do svetišta danas kada nestaje običaj pješačkog hodočašćenja.

Trsatsko svetište ima i svoje teologe, što se može reći samo za rijetka svetišta. Na prvome mjestu tu je Bonaventura Duda sa svojom knjigom *Nazaretska poruka Marijina Trsata* (Zagreb, 1991). Duda ne želi toliko graditi na pojedinstima iz legendarne predaje, nego više na promicanju obiteljskog života u duhu nazaretske obitelji. U takvo usmjerenje uklapaju se i radovi Emanuela Hoška. Već sama činjenica da je u zadnjih nekoliko godina izišlo šest knjiga koje su svojom tematikom čvrsto vezane uz trsatsko svetište, jasno govori da je ovo vrijeme plodno ne samo u istraživanju prošlosti tog svetišta nego i u njegovu osmišljavanju u sadašnjosti.

Riassunto

I SANTUARI MARIANI NELL'ARCIDIOCESI RIJEKA-SENI DOPO IL CONCILIO

Nell'arcidiocesi di Rijeka-Senj abbiamo i seguenti santuari mariani di un maggiore rilievo: Trsat, Oštarije, Krasno, Mrkopalj e Sveta Gora (il Monte Santo). Soltanto a Trsat vengono pellegrini durante tutto l'anno. Agli altri santuari ciò si effettua in determinati giorni dall'anno, soprattutto alle maggiori feste mariane. Trsat e Oštarije come santuari risalgono al medio evo, mentre altri sono dai secoli più recenti. Prima del Concilio sono stati tutti i cinque centri di grandi pellegrinaggi, e come tali sono rimasti finora.

Mettendo al paragone il modo di pellegrinaggio prima e dopo il Concilio, si registrano certi cambiamenti. Però, questi cambiamenti non sembrano aver diretto

⁶ Emanuel HOŠKO, *nav. dj.*, str. 311–317.

⁷ *Krbavska biskupija u srednjem vijeku*, Rijeka – Zagreb, 1988, str. 333–336.

collegamento con qualche decisione del Concilio. Si potrebbe piuttosto affermare che i cambiamenti generali nella riforma della liturgia non potevano non influire anche allo svolgimento della devozione legata ai santuari.

Il fatto che la gente non viene più a piedi al santuario, eccetto casi isolati, aveva influito sul modo di celebrare la veglia (vigilia). La gente infatti di solito viene e ritorna nel giorno della festa.

I santuari che servono anche da chiese parrocchiali (come Mrkopalj e Oštarije) possono organizzare entro la parrocchia la preparazione alla festa. In Mrkopalj regolarmente lo fanno. Così si fa di un certo modo esercizi spirituali per tutti i parrocchiani. In Oštarije la domenica dopo la festa principale (Assunzione di Maria) già 18 anni si organizzano con molto frutto i giorni dei malati. Lo fanno anche a Trsat, però in quel santuario la prassi ha una vecchia tradizione. Pur non essendo la chiesa parrocchiale, nel santuario di Trsat si celebra la messa non soltanto ogni domenica ma anche ogni giorno dell'anno, e la chiesa è frequentata molto di più che non quella parrocchiale. I santuari di Krasno e di Sveta Gora si trovano lontano dai paesi abitati e assai distanti dalla rete stradale. Il fatto aveva influito, in quest'epoca quando di solito la gente ha perso l'abitudine di andare a piedi ai santuari, la perdita di un certo numero di pellegrini. Nei tempi recenti è stata fatta la strada migliore fino al Monte Santo, e proprio quest'anno fino al santuario di Krasno. Senz'altro anche questo fatto avrà delle conseguenze positive.

Stando il fatto che i pellegrini si trattengono meno di prima nell'ambito del santuario, diminuiscono anche le confessioni. Tuttavia le sunnominate chiese rimangono anch'oggi, per così dire, i confessionali dell'Arcidiocesi di Rijeka-Senj. Più che agli altri santuari questo si può dire per il Trsat, il confessionale di Rijeka, nella quale città si trova più della metà della totale popolazione cattolica dell'Arcidiocesi.